

BLADET FRA MUNNEN: Veivann ved veiskille

Under vignetten "Bladet fra munnen" inviterer redaksjonskomiteen for VANN mennesker med meninger og tilknytning til vannfagene til å presentere hjertesaker. Denne gangen er det Christen Ræstad som er tildelt spalteplassen.

Av Christen Ræstad



Klimaet blir varmere, våtere og villere. Været har allerede blitt verre. Ny rekorder settes stadig oftere både med havvannstand, varmerekorder i kalde årstider og ekstremnedbør. 2. juli 2011 falt det 160 mm nedbør på 2 timer i København. 50 000 skader er innmeldt med krav omkring 5 milliarder kroner. Alt druknet, ... unntatt den nye metroen, for den var dimensjonert for tusenårshendelser. Alle veier ble flomveier, politikerne roper på større avløpsledninger og avløpsjefen vil gjøre København enda mer til et Nordens Venedig med enda flere åpne kanaler.

Hundreårsnedbøren kommer allerede stadig oftere. Mange har forslag til hva man skal gjøre. Jeg stiller også spørsmålene: Hvordan skal vi gjøre det, og ikke minst: hvordan skal vi betale? Et sentralt spørsmål gjelder vannet fra våre veier.

Noen fakta, nøkkeltall og prinsipper

Klimatilpasningsutvalget kom i slutten av 2010 med NOU 2010 nr. 10. Utred-

ningen fremhever avløpssektoren som en av de mest sentrale når det gjelder utfordringene med klimatilpasning. Utredningen påpeker at overvannshåndteringen blir kostbar, men angir ikke hvordan dette skal betales. Flomveier er på vei inn i arealplanleggingen.

I slutten av 2011 kom en utredning om avløpsfinansieringen i Danmark fra det myndighetsoppnevnte «Spildevandsudvalget». Utredningen dokumenterer at 43% av de samlede avløpskostnadene i Danmark er knyttet til overvannshåndteringen, der 37% er kapitalkostnader og 6% er driftsutgifter.

Med en så høy andel knyttet til overvannet, er det grunn til å reise spørsmålet: Bør avløpskostnadene dekkes av abonnentene i forhold til mengden drikkevannsforbruk ut fra «vann ut er lik vann inn»? Den danske utredningen overlater beslutningene til politikerne, men føringene i utredningen går langt i retning av at avløpsgebyret deles i et spillvannsgebyr for kloakken og et overvannsgebyr

for regnvannet. München har hatt slik deling siden 1976 som et insitamant for lokal overvannsdiskonering.

Da Sverige fikk ny sektorlov «VA-lagen» for VA-virksomheten i 2006, la den grunnlaget for å innkreve overvannsgbyr. Slikt blir det bråk av, ikke minst når Stockholm Vatten AB sender en årlig regning på 6 millioner kroner til «Trafikverket» for håndtering av overvannet fra riksveiene innen Stockholm. Beløpet er basert på en selvkostberegning, så det er ingen tvil om at overvannskostnadene er betydelige.

Så vidt vites er den rettslige tvisten mellom VA og vei fortsatt ikke løst.

Hvilke prinsipper bør vi legge til grunn for veivannet?

Utfordringene både med vannmengder og forurensing gjelder overvannet inklusive smeltevannet fra våre veier. Med forbruk av 300 000 tonn veisalt i året, bør vi kanskje sette ut torsk i stedet for ørret i veinære bekker og elver. Kastanjene blomstrer knapt i Bygdøy allé, grunnvannet ødelegges og snart kan vannverkene saksøke vegvesenet fordi metallrørene under veiene ødelegges av denne «sjøvannskorrosjonen». Disse økte miljøproblemene og samfunnskostnadene rammer oss alle.

Grovt forenklet kan vi si at vi alle må betale for veivannet, og dermed blir spørsmålet: på hvilken måte, via avløpsgebyrene generelt (som i dag), gjennom et særskilt overvannsgbyr eller via skatteddelen? I dag er veiene gratisabonnenter i avløpssystemet. Til gjengjeld betaler VA-sektoren heller ingen gateleie for å ha

rørene liggende i gategrunnen. Men veilovens flytteplikt oppfattes som samfunnsfiendtlig i de tilfeller der veieier misbruker som kommandorett for slik kostbar flytting, også i tilfeller der andre alternativer er bedre, men der kostnadsfordelingen blir annerledes. Sektoriseringen med atskilte budsjetter er ikke bare fornuftig.

I fremtiden må veiene benyttes som flomveier for avrenning som det ikke er plass til i avløpsrørene eller på privat grunn. Vi må dessuten bli flinkere til å feie gatene, tømme sandfangene og avlaste avløpsnettene for veivann der slikt vann enkelt kan føres til sjøen eller til nærliggende vassdrag. Dette har vi snakket om i mange år, ja nettopp: snakket. Klimautviklingen og fokuseringen på overvannet reiser spørsmålet om det ikke må tas i bruk sterkere lut for å få «vei i vellinga»? Bør ikke veieier bli avløpsabonnt på lik linje med alle andre brukere av avløpsnettene?

VA-gebyrene er basert på en selvkostberegning der selvkost er beregnet som «nødvendige kostnader». Et annet prinsipp er «forurenser betaler». Et tredje prinsipp er at vi må lage enkle og rettferdige systemer som ikke medfører store administrative kostnader ut fra ønsket om millimeter-rettferdighet.

I de største byene i Norge har jeg de siste månedene møtt dyktige kommunalteknikere, VA-ledere og veifagfolk som møter disse utfordringene fra hvert sitt ståsted. Jeg anonymiserer kommunene og personene, og jeg setter sammen utsegnene fra flere personer og setter det hele litt mer på spissen.

1. «Veieier bør bli avløpsabonnet for overvannet»

«Det er helt nødvendig og det eneste rettfærdige at veiene betaler for sin tilførsel av overvann til avløpsnett. Dermed får veieier et økonomisk insitament til lokal overvannsdisponering, hvilket gir lavere overvannsgebyr til avløpsvirksomheten. Erfaring har vist at selv for veier langs sjøkanten sendes overvannet til det allerede overbelastede kommunale avløpsnett. Når veieier må betale for dette, får vi nytten og bedre alternative løsninger der dette er mulig.

Hvis private grunneiere skal betale overvannsgebyr, da blir det helt nødvendig at man også beregner og kan-skje også innkrever tilsvarende kostnadsdekning fra veiarealene. Dessuten må veiabonnet sørge for å feie gatene og tømme sandfangene, på lik linje med at vi også setter påslippskrav til andre med forurenset avløp.»

2. «Våre veier kan ikke ta i mot overvann fra andre»

«Offentlige veier har mer enn nok utfordringer med å ta vare på avrenningen fra egen veigrunn. Lokal overvannsdisponering fra private arealer kan derfor ikke avlede vannet i veienes avløpssystemer eller i veien. Flomveiene må legges andre steder!»

3. «Veisektoren er allerede sulteforet, mens VA-sektoren har øremerkede gebyrinntekter basert på selvkost»

«Jeg må som kommunalteknisk ansvarlig og dermed både veisjef og VA-

leder se pragmatisk på dette. Dagens system med veivannet som gratispassasjer i avløpsnett er en fornuftig forenkling som innebærer at alle huseiere som VA-abonnenter tar disse kostnadene via det generelle avløpsgebyret. Veisektoren har enorme utfordringer, men kommer ut som taper i konkurransen om midler fra kommunekassen. VA-sektoren har sin egen finansiering. Dermed bør huseierne som avløpsabonnenter også dekke tømningen av sandfang slik at vi utnytter VA-folkenes kompetanse til avløpsoppgaver også for veiene, mens veifolkene kan konsentrere seg om bærelag, asfalt og feiing. Til gjengjeld skal VA-rørene fortsatt få ligge vederlagsfritt i veigrunnen. Vi skal også akseptere at ekstreme nedbørsituasjoner benytter veien som flomvei.»

«Vi i VA er opptatt av å få et konstruktivt samarbeid om overvannet med de som har ansvaret for riksveier, fylkesveier og kommunale veier. Derfor er det svært uklokt å smelle regninger for overvannet i bordet for veifolkene samtidig som man inviterer til samarbeid om bedre overvannshåndtering.»

En stortingsmelding om reduksjon av klimagassutslippene er i ferd med å spille politisk fallitt i Norge. Finanskriser og vekstbehov medfører at Kina åpner 3 nye kullkraftverk i uka. Det som er ille, ser ut til å bli enda villere. Stakkars Maldivene. Vi skal nok klare oss, og oljen vår blir det i alle fall bruk for. Den nasjonale hovedutfordringen er mangel på smør!

Høsten 2012 kommer Regjeringens

stortingsmelding om klimatilpasningen. I uttalelsen fra Norsk Vann til Miljøvern-departementet i forkant av denne stortingsmeldingen nevnes én mulig løsning som eksempel:

- Vegeier blir avløpsabonnet som alle andre. Det betales for vannmengde og etter forurensingsgrad/reksebehov.
- Veieier eier sandfang og stikkledning ned til overvannssystemet.
- Kommunen har alt ansvar for transport og behandling av overvannet deretter
- Tjenesten ytes til selvkost.
- Dersom veieier har LOD og/eller egen rensing, blir overvannsgebyret null eller redusert. Kommunen kan pålegge forhåndsrensing, jf. forurensingsforskriften.
- Kommunen kan avvise overvann det ikke er plass til, og kan pålegge

frakoblet overvann fra vei der det er saklig fornuftige alternativer (eksempelvis nær vassdrag og sjø).

- Vegeier plikter å tilrettelegge veien som flomvei der dette fremstår som det beste alternativet.

Hva foretrekker du og dine?

La meg legge til enda en provokasjon: VA-folkene har enorme utfordringer med avløpet dersom dette avgrenses til vann i rør og rensingen. Vann på overflaten, inklusive veivannet, bør sterkere inn i arealforvaltningen. Lokal overvannsdisponering bør være en del av regulerings- og bygningsmyndighetenes forvaltning.

Disse problemstillingene blir også drøftet på konferansen «Økonomi og effektivitet i VA-sektoren» i regi av Tekna og Norsk Vann den 5.-6.juni 2012.

Ha en god, tørr og trygg dag!